

وحیدعظیم‌نیا دبیر گروه اقتصاد

ایران با ذخایر فراوان نفت و گاز، پتانسیل تبدیل شدن به یک بازیگر اصلی در بازار جهانی انرژی را دارد چه آنکه دارای بزرگ‌ترین ذخایر نفت و گاز در جهان است و همین داری، کشورمان را در موقعیت منحصر به‌فردی برای استفاده از منابع خود و بهره‌برداری از مزایای اقتصادی مر تبط با بخش نفت و گاز قرار می‌دهد. دولت سیزدهم با درک این پتانسیل، راهبردی برای تمرکز بر صنعت نفت و گاز و توسعه زنجیره‌های ارزش آن اندیشیده و برای تحقق آن تصمیم گرفته است از روش سنتی تجارت نفت فاصله گیرد و بازار تضمینی برای نفت خام خود ایجاد کند. در صفحه پیش و به بررسی این مهم پرداخته‌ایم.

بخش نفت و گاز موتور محر که اقتصاد ایران

بخش نفت و گاز ایران سال‌هاست نقش تعیین کننده‌ای در اقتصاد کشور داشته است. با روی کار آمدن دولت سیزدهم، توجه به توسعه تجارت انرژی ایران و تبدیل این بخش به موتور محر که اقتصاد به کانون سیاست‌های تجاری وزارت نفت تبدیل شده است. ایران با گسترش بازارهای صادراتی غیر تحریمی و سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های نفتی کشور‌های همسو، پیشرفت چشمگیری در صنعت نفت و گاز خود داشته که منجر به رشد قابل توجهی در تجارت انرژی منطقه‌ای و بین‌المللی شده است.

رشد اقتصادی بخش نفت و گاز ایران در بهار ۱۴۰۲ و ۲۰ درصد گذشت. این بخش موتور و محرک اقتصاد ایران بوده و بخش قابل توجهی از تولید ناخالص داخلی کشور را به خود اختصاص داده است. تولید و صادرات نفت و گاز محور اصلی رشد ۸ درصدی ایران بوده است که این کشور را قادر می‌سازد تا پیشرفت اقتصادی ثابت خود را حفظ کند. این مسیر رشد در فصل تابستان با رکوردشکنی تولید و صادرات نفت خام حتی در شرایط تحریم کامل ادامه یافته است.

■ **صادرات نفت خام محور توسعه اقتصاد ایران**

یکی از محورهای کلیدی اقتصاد ایران بخش نفت و گاز این کشور است؛ پس از روی کار آمدن دولت سیزدهم، توجه به توسعه تجارت انرژی ایران و تبدیل شدن این بخش به بخش پیشران اقتصاد ایران، نقطه کانونی و کلیدی سیاست‌های تجاری حوزه نفت و گاز بوده است. ایران با موفقیت بر گسترش بازارهای صادراتی غیر قابل تحریم برای افزایش درآمدهای نفت و گاز خود تمرکز کرده است و با تنوع بخشیدن به مشتریان خود و کاهش وابستگی به بازارهای سنتی توانسته است درآمدهای سرشار ارزی و رشد اقتصادی خود را در شرایط تحریم حفظ کند. هدف قرار دادن اقتصادهای نوظهور مانند چین و کشورهای عضو بریکس مانند آفریقا جنوبی، مفید بوده است. زیرا آنها همچنان به تقاضای مقادیر قابل توجهی نفت و گاز ایران ادامه می‌دهند. مشارکت‌های استراتژیک شکل گرفته‌نه تنها در امدها را افزایش داده، بلکه روابط بلندمدتی را ایجاد کرده است که ثبات بخش انرژی ایران را فراهم می‌کند.

■ **سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های نفتی کشورهای همسو**
سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های نفتی کشورهای همسایه یک استراتژی کلیدی برای ایران برای افزایش صادرات نفت خام خود بوده است. ایران با توسعه ائتلاف‌ها و مشارکت‌های استراتژیک توانسته است از زیرساخت‌های نفتی خود برای خنثی کردن محدودیت‌های اعمال شده از سوی تحریم‌ها و افزایش ظرفیت صادرات خود استفاده کند. این رویکرد همچنین منجر به افزایش همکاری و یکپارچگی منطقه‌ای شده است که به رشد اقتصادی و ثبات کلی کمک می‌کند. تلاش‌های موفقیت‌آمیز ایران در بخش نفت و گاز نه تنها به رشد اقتصادی منجر شد، بلکه به کشور اجازه داد تا به سطحی از استقلال انرژی دست یابد. ایران با افزایش تولید داخلی و کاهش اتکا به واردات توانسته است امنیت انرژی خود را تقویت کند. این پیاده‌های بسیار زیادی برای ثبات و حاکمیت اقتصادی کشور دارد، زیرا می‌تواند از منابع انرژی خود برای اهداف استراتژیک استفاده کند.

■ **برنامه‌ریزی برای تداوم رشد اقتصادی بخش نفت و گاز**
سیاستگذاران نفت و گاز ایران به نرخ‌پروازانه‌ای برای این بخش دارند. هدف این است که با بهره‌گیری از پتانسیل گسترده در پالایشگاه‌های فراساحلی، به عقب‌گاز منطقه غرب آسیا تبدیل شود. ایران با حجم بازار بیش از ۲/۵ میلیون بشکه، رشد اقتصادی پایدار و دو رقمی در بخش نفت و گاز را متصور است. این امر نه تنها جایگاه ایران را به عنوان یک بازیگر اصلی در بازار جهانی انرژی تثبیت می‌نماید، بلکه به توسعه و شکوفایی کلی اقتصادی کشور نیز کمک شایانی می‌کند.
بخش نفت و گاز ایران به عنوان یک ستون کلیدی اقتصاد این کشور ظاهر شده که باعث رشد اقتصادی قابل توجهی شده است و سهم قابل توجهی در تولید ناخالص داخلی دارد. ایران با اولویت‌بندی توسعه این بخش و اتخاذ راهکارهایی برای گسترش بازارهای صادراتی غیرتحریمی و سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های نفتی کشورهای همسایه، بخش‌های بین‌المللی را با موفقیت پشت سر گذاشته است. این بخش این حفظ این رشد، انتظار می‌رود برنامه‌های بلندپروازانه ایران برای تبدیل شدن به هاب گازی منطقه غرب آسیا فرصت‌های جدیدی ایجاد و موقعیت خود را به عنوان یک بازیگر اصلی در صنعت انرژی تثبیت کند.
بر برنامه‌ریزی و اجرای دقیق، توسعه مستمر بخش نفت و گاز ایران این پتانسیل را دارد که ثبات و رونق اقتصادی بلندمدت را به همراه داشته باشد.

اقتصادسنجی

سرویس اقتصادی۰۶۰۴۸۵۲۳

«جوان» رشد اقتصادی بخش نفت و گاز را بررسی می‌کند

افزایش ۱۰۰ درصدی تجارت گاز

پیشرانی بخش نفت و گاز در رشد اقتصادی کشور منجر به نقش‌پذیری ایران در بازارهای جهانی انرژی شده است

تجارت گاز است. البته ایران هنوز هم تا نقطه ایده‌آل

در تجارت گاز فاصله دارد.
ولسی افزایش بیش از ۱۰۰ درصدی تجارت گاز در کنار بهره‌برداری از آخرین فاز باقیمانده از میدان گازی پارس جنوبی و افزایش تولید گاز از میدان برداشت شده گازی با بهبود فشارافزایی موجب شده است بخش تولید و تجارت گاز طبیعی ایران نیز تحول بسیار بزرگی داشته باشد و این سیاست جدید در بازطراحی تجارت انرژی ایران نشان از یک رویکرد جامع برای به حداکثر رساندن پتانسیل هر دو بخش نفت و گاز است.

همچنین دولت سیزدهم متعهد به تکمیل زنجیره ارزش صنعت نفت و گاز و دانش بنیان شدن در این زمینه است. این رویکرد برای جایگاه ایران به عنوان یک بازیگر کلیدی در بازارهای جهانی و منطقه‌ای بسیار مهم است. هدف ایران با تبدیل بخش نفت و گاز به محرک اصلی اقتصاد کشور، به نمایش گذاشتن توانمندی‌های خود و جذب سرمایه‌گذاری و همکاری در مقیاس جهانی است.

اهمیت موضوع مربوط به اهمیت رشد اقتصادی بخش نفت و گاز ایران و تمرکز دولت سیزدهم بر بازطراحی سیاست‌های انرژی کشور در جهت خنثی‌سازی حداکثری تحریم‌ها مورد توجه کنگسگران است.

اولین قدم در این راهبرد بازسازی و نوسازی زیرساخت‌های موجود پالایشگاهی فعل هستند و بسیاری از این پالایشگاه‌ها نیمه‌فعال هستند و نیاز به تعویض تجهیزات گلوگاه و همچنین ارتقای فرآیندهای تولید دارند. برای تحقق این امر، دولت در نظر دارد بر مشارکت با شرکتهای دانش بنیان توانمند در صنعت پالایشگاه، صادرات خدمات فنی و مهندسی و سهامدار شدن در پالایشگاه‌های فراسرزمینی تمرکز کند. منطقه امریکای لاتین فرصتی را برای ایران فراهم می‌کند تا این استراتژی را اجرا کند. به دلیل سرمایه‌گذاری نکردن و تحریم، تعداد قابل توجهی پالایشگاه نیمه‌فعال در این منطقه وجود دارد که نیازمند نوسازی هستند. ایران با تخصص فنی و مهندسی خود وارد بازار انرژی امریکای لاتین شده و خود را به عنوان دروازه نفت خام ایران معرفی می‌کند. اولین کشوری که این ابتکار در آن صورت گرفته، ونزوئلاست که ایران دو پالایشگاه نیمه‌فعال آن را بازسازی کرده و در حال ساخت بیش از ۱۷ پالایشگاه جدید فراساحلی با ظرفیت مجموع بیش از ۲/۵ میلیون بشکه نفت خام در روز است.

ایران علاوه بر بخش نفت، بر توسعه بازارهای گاز خود نیز متمرکز است. به ویژه در حال بررسی قراردادهای جدید در شرق آسیا و آفریقا برای گسترش همکاری‌های گازی خود و بهره‌مندی از تجربیه‌کند

■ **رکوردشکنی بخش نفت و گاز در رشد اقتصادی**

قاسم ساعدی، عضو کمیسیون انرژی مجلس شورای اسلامی در گفت‌وگو با «جوان» با اشاره به نقش محوری صنعت نفت و گاز ایران در رشد اقتصادی کشور می‌گوید: «بخش نفت و گاز ایران همواره یکی از محوری‌ترین بخش‌های اقتصادی کشور بوده و در دولت سیزدهم نیز این بخش نقش بسیار مهم و کلیدی در توسعه اقتصادی کشور داشته است و رشد اقتصادی بالای این بخش در کنار تحقق رشد اقتصادی ۷/۹ درصدی در بهار امسال نیز نتیجه اقدامات و فعالیت مؤثر بخش نفت و گاز کشور در توسعه تجارت خود و خنثی کردن تحریم‌ها بوده است. همچنین بخش نفت و گاز در سال ۱۴۰۱ نیز پیشران اقتصاد ایران بوده است و تمرکز بر توسعه تولید و تجارت نفت و گاز در کنار حرکت این صنعت به سمت دانش بنیان شدن تأثیر بسزایی در این روند رو به رشد و تصاعدی در جهت رشد پایدار و بدون توقف این بخش داشته است.»

این نماینده مجلس در رابطه با اقدامات کلیدی دولت سیزدهم در حوزه‌های مختلف انرژی کشور می‌افزاید: «دولت سیزدهم در چند حوزه اقدامات بسیار خوب و کلیدی داشته است؛ به‌طور مثال اخیراً در بحث توسعه آخرین فاز باقیمانده در میدان گازی پارس جنوبی توانسته است میزان گاز تولیدی کشور را افزایش دهد. بهره‌برداری از فاز ۱۱ پارس جنوبی علاوه بر تأثیرگذاری بر تجارت گاز طبیعی ایران و افزایش بیش از ۴ میلیارد مترمکعبی صادرات گاز کشور، می‌تواند به رشد ناترازی کشور در کشور در زمستان نیز به ما کمک کند. بنابراین در زمینه تولید گاز طبیعی و افزایش برداشت گاز اقدامات پایه‌ای و خوبی انجام شده است که باید تداوم یابد و در زمینه برداشت گاز از بیشتر میادین گازی مشترک پیشرفت حاصل شود. از طرفی تجارت گاز ایران نیز نسبت به ابتدای روی کار آمدن دولت افزایش یافته است.»

نفت در ادامه با اشاره به محوریت توسعه تجارت نفت خ‌سام با تکیه بر بازسازی در بازار بین‌المللی گفت می‌گوید: «یکی از محورهای کلیدی توسعه همکاری‌های حوزه انرژی ایران با کشورهای منطقه امریکای جنوبی و آفریقا، روی مسئله صادرات خدمات فنی و مهندسی ایرانی و همچنین نوسازی پالایشگاه‌های مستهلک شده بوده که ایران با بازسازی موفق در این زمینه برای تجارت نفت با خود یک مزیت ایجاد کرده است و بدین ترتیب علاوه بر فروش نفت خام خود از طریق سیاست

پالایشگاه‌داری فراسرزمینی، می‌تواند نفت خود را به صورت فرآورده نفتی تبدیل کند و به راحتی به فروش برساند. توسعه تجارت نفت خام ایران با تکیه بر این مدل بازارسازی بین‌المللی موجب شده است ایران علاوه بر رشد اقتصادی در این بخش، رکورد تولید نفت خام در شرایط تحریمی را بشکند.»

ساعدی، عضو کمیسیون انرژی مجلس در پایان خاطرنشان می‌کند: «تجارت انرژی ایران در مسیر درستی قرار گرفته است و مسیر به کارگیری از حداکثر بومی‌سازی فناوری با کمک شرکتهای دانش بنیان حوزه نفت و گاز در کنار سیاست جدید اتخاذ شده تنوع دادن در تجارت انرژی کشور موجب شده است ایران به لحاظ رشد اقتصادی رشد خوبی را تجربه کند و بخش نفت و گاز به عنوان محور اصلی این رشد و توسعه اقتصادی توانسته است به عنوان بخش پیشران اقتصادی کشور عمل کند و به نوعی موجب بالاکشدن کل اقتصاد شود.»

■ **لرزم تداوم رشد اقتصادی بخش تولید و صادرات نفت و گاز**

مجید ناصرینژاد، عضو کمیسیون انرژی مجلس شورای اسلامی درباره رشد اقتصادی بخش نفت و گاز ایران به عنوان پیشران توسعه اقتصادی کشور به «جوان» می‌گوید: «از دوره هفتم با هشتم مجلس که ما نماینده بودیم بحث‌هایی در باره تقویت بخش نفت و گاز برای پیشبران بودن در حوزه نفت و گاز مطرح بود ولی در دولت این قضیه جدی نبود. در دولت آقای رئیسی از همان اوایل کار وقت گذاشته شد و روی دیپلماسی مهم و فعال حوزه انرژی تصمیم‌های خوبی گرفته شد تا جایی که با وجود تداوم تحریم‌ها، هر روز به سمت توسعه صادرات نفت و گاز رفتیم و این قضیه به‌طور جدی دنبال شد که ما روی ظرفیت‌های جدید خود کار کنیم که حوزه صادرات خدمات فنی و مهندسی در کنار پالایشگاه‌های فراسرزمینی هم از اقدامات کلیدی در این زمینه بود که توانسته است تجارت نفت خام ایران را توسعه دهد.»

این عضو کمیسیون انرژی مجلس شورای اسلامی با اشاره به رویکرد مهم ایران در بازارسازی فعالانه و تضمینی در بازارهای جدید برای توسعه تجارت نفت خام ایران می‌افزاید: «احداث پالایشگاه‌های فراسرزمینی، استفاده از دیپلماسی انرژی، تمرکز بر ارتباط با همسایه‌ها و بازارهای منطقه در رشد اقتصادی بخش نفت‌وگاز و تبدیل شدن این بخش به پیشران اقتصاد ایران بسیار مؤثر بود و کارگر افتاد. این ظرفیت‌های خوبی بود که اگر به این ظرفیت‌ها توجه کنیم و از آنها استفاده می‌کردیم، شرایط به نحو

مجید ناصرینژاد

عضو کمیسیون انرژی مجلس

خوشبختانه ما در بحث صادرات نفت

خام و فرآورده‌های این بخش، تسهیل در مبادلات نفتی و توسعه صادرات سایر حامل‌های انرژی به خصوص گاز طبیعی نسبت به دو سال قبل رشد بسیار خوبی داشته‌ایم. ظرفیت کشور در این بخش‌ها بالاست و تاکنون نیز این اقدامات کلیدی و مهم را هگشتا بوده است

وی در ادامه با اشاره به توسعه ظرفیت‌های صادراتی کشور در زمینه نفت و گاز طبیعی و همچنین فرآورده‌های نفتی تأکید می‌کند: «خوشبختانه ما در بحث صادرات نفت خام و فرآورده‌های این بخش، تسهیل در مبادلات نفتی و توسعه صادرات سایر حامل‌های انرژی به خصوص گاز طبیعی نسبت به دو سال قبل رشد بسیار داشته‌ایم. ظرفیت کشور در این بخش‌ها بالاست. مقداری همت و برنامه‌ریزی می‌خواهد که ما دنبال می‌کنیم که به نتیجه مطلوب برسیم و تاکنون نیز این اقدامات کلیدی و مهم را هگشتا بوده است.»

نماینده مردم شادگان در مجلس می‌افزاید: «در دولت سابق روی این ظرفیت‌ها اصلاً سرمایه‌گذاری نند و تنها به رفع تحریم با مذاکره فکر شد، چراکه اعتقاد و اعتمادی به این بخش‌ها نبود. خیلی از ظرفیت‌ها را از دست دادیم ولی با روی کار آمدن دولت سیزدهم به کارگیری همه ظرفیت داخل به عنوان یک اصل اساسی مورد استفاده قرار گرفت و الان هم از این ظرفیت استفاده و روی این موضوع نیز کار می‌شود و فقط نیاز به مقداری برنامه‌ریزی دقیق داریم که از این فرصت‌ها استفاده کنیم و اجازه ندهیم رها بیایند و ظرفیت‌های ما را تصاحب کنند تا بتوانیم به یک بازیگر مهم در صنعت انرژی دنیا تبدیل شویم.»

وی خاطرنشان می‌کند: «در این مدت سعی کردیم از اقتصاد شک محصولی بیرون بیاست و نفت محور کارمان نشود ولی واقعیت این است که نفت یکی از محصولات مهم و بسیار بر اهمیت اقتصاد کشور است. باید بر توسعه زنجیره ارزش در کنار توسعه تجارت نفت و گاز نیز تمرکز کنیم که در این بخش هم قدم‌های خوبی برداشته و حرکت به سمت پیشرفت و رشد اقتصادی مهم صنعت نفت و گاز آغاز شده است و رشد حدود ۲۰ درصدی تولید و تجارت نفت و گاز نیز بیاتر به کارگیری از این ظرفیت نیمه‌فعال کشور بوده است.»

این نماینده مجلس در پایان تأکید می‌کند: «همچنین در تداوم این رویکرد نیز نباید به این رشد بالا بسنده کنیم و باید تداوم داشته باشد تا بتوانیم رشدی پایدار برسیم و باید از این ظرفیت خدادادی و استعداد‌های مهم داخلی کشور در صنعت نفت و گاز کشور استفاده کنیم. حالا که خدا این نعمت یعنی نفت و گاز طبیعی را به ما داده است باید درست استفاده کنیم و از خوب استفاده کنیم می‌توانیم خیلی از مشکلات را حل کنیم.»

■ **جمع‌بندی**

به نظر می‌رسد ایران با بهره‌گیری از توان فنی و مهندسی داخلی، استفاده از سرمایه‌گذاری‌های مستهلک شده و مشارکت با شرکتهای دانش بنیان توانمند می‌تواند زیرساخت‌های پالایشگاهی خود را بازسازی و توسعه دهد. به بازارهای جدید دست یابد. تمرکز بر توسعه بازارهای گاز و تکمیل زنجیره ارزش این صنعت، جایگاه ایران را به عنوان یک بازیگر کلیدی در بازارهای جهانی و منطقه‌ای تقویت می‌کند. با این تلاش‌ها، ایران در آستانه تبدیل شدن به نیروی مهمی در صنعت نفت و گاز بین‌المللی و کمک قابل توجهی به رشد و توسعه اقتصادی آن است.

عضو کمیسیون برنامه و بودجه مجلس در گفت‌وگو با «جوان»:

اقدامات موفق دولت در حوزه نفت و گاز موجب رشد اقتصادی شد

جعفر قادری عضو کمیسیون برنامه، بودجه و محاسبات مجلس

غربی نمی‌تواند برایمان در حوزه نفت و گاز ایجاد محدودیت و مشکل کند و این بخش در حال حاضر پیشران اقتصادی کشور است و اقدامات موفق دولت سیزدهم در حوزه نفت و گاز، باعث به نتیجه رسیدن تلاش‌ها برای خنثی‌سازی تحریم‌ها و رشد اقتصادی این بخش شد.

عضو کمیسیون برنامه و بودجه افزود: طبق این قانون اگر آنها ممانعت و مزاحمت ایجاد کردند و کشتی‌های ما را زدنند ما نیز کشتی‌های آنها را می‌زنیم. با این قانون دیگر کشورهای غربی جرئت و جسارت نکردند تهدیدهایی را که قبلاً مطرح و برای ما محدودیت ایجاد می‌کردند اجزایی کنند. پیش‌تر محدودیت‌هایی برای صادرات نفت و فرآورده‌های نفتی ما ایجاد می‌کردند، با بی‌توجهی که ما نسبت

به مصوبات آنها داشتیم این محدودیت‌ها برداشته شد. بازارهای جدیدی پیدا کردیم و مشتریان ما هم جرئت پیدا کردند با ما وارد دادوستد شوند.

وی ادامه داد: ما توانستیم از ظرفیت بازارهای جدید مثل ونزوئلا و جاهای دیگر که پالایشگاه‌هایی داشتند استفاده کنیم و در بحث ایجاد پالایشگاه‌های فراسرزمینی در این کشورها موفق عمل کردیم. به بحث تعمیر پالایشگاه‌ها در آفریقا و امریکای لاتین ورود و زمینه و ظرفیت برای صادرات نفت خودمان فراهم کردیم. زمانی ۵۰ و ۶۰ میلیون بشکه میعانات گازی روی دریا داشتیم، تمام ظرفیت مخازن‌مان پر شده بود و امکان تولید گاز را به دلیل امکان ذخیره‌سازی میعانات گازی نداشتیم ولی مجموع این اقدامات که از سوی دولت و مجلس انجام شد باعث شد فضای جدیدی ایجاد شود. نماینده مردم شیراز در مجلس در پایان با اشاره به موفقیت‌های چشمگیر اخیر صنعت نفت و گاز ایران در رکوردشکنی تولید و صادرات نفت خام تا پایان ۲۲ سال معطلی در برداشت گاز از فاز

^[1] عضو کمیسیون برنامه و بودجه مجلس در گفت‌وگو با «جوان»:

^[2] عضو کمیسیون برنامه و بودجه مجلس در گفت‌وگو با «جوان»: